

Iwona Taida Drózd

Życie codzienne w Abu Dhabi

1989–2004

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

DIALOG

Iwona Taida Drózd

**Życie codzienne
w Abu Dhabi
1989–2004**

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna
Wydanie drugie

Wydawnictwo Akademickie

DIALOG

Warszawa 2015

Zdjęcia współczesne: Jacek Drózd, Mikołaj Drózd (s. 53, 54, 59, 140 i 3 fot. kolorowe)

Zdjęcia archiwalne: Abu Dhabi Company for Onshore Oil Operations – ADCO (s. 14, 20, 25, 29, 40, 42, 44, 77, 79, 85, 135, 155), Cultural Foundation (s. 23, 36, 37, 43, 45, 46, 48, 84, 156 i 1 fot. kolorowa), Abu Dhabi Town Planning Department (s. 55, 58, 152 i 1 fot. kolorowa)

Kaligrafia
Mohammed Mandi

Mapy
Antoni Kieniewicz na podstawie materiałów przygotowanych przez Marcina Kunę

Redakcja
Elżbieta Walter

Korekta
Bogusława Jędrasik

Okładka **Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna**
Kinga Walter

Skład i łamanie
Ewa Majewska

© Copyright by Iwona Taida Drózd i Wydawnictwo Akademickie DIALOG

ISBN epub 978-83-8002-448-9
ISBN mobi 978-83-8002-449-6

Wydawnictwo Akademickie DIALOG
00-112 Warszawa, ul. Bagno 3/218
tel/faks: (0 22) 620 87 03
e-mail: redakcja@wydawnictwodialog.pl
<http://wydawnictwodialog.pl>

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

Jacek Drózd

*Książkę tę dedykuję mojemu mężowi Jackowi z podziękowaniem za
dwadzieścia sześć lat życia codziennego w Abu Dhabi*

PODZIĘKOWANIA

Serdecznie proszę o przyjęcie podziękowań za pomoc przy pracy nad tą książką niżej wymienione osoby, bez których zaangażowania i wsparcia niniejsza publikacja nie mogłaby powstać, jej fragmenty byłyby prawdopodobnie znacznie okrojone, a szata graficzna zdecydowanie uboższa. Są to: Benedykt Pasik, Mirosław Adamczyk, Jacek Drózd, Mikołaj Drózd, Marcin Kunka, Leopold Chyczewski, Jolanta Poniedziałek, Khalfan Ali Musabbeh Al-Mehairi, Mohamed Abdulla Al-Shehhi, Mohammed Mandi, Ibrahim Al-Abed, Peter Hellyer, Naser Asa'ad Bin Taher Al-Aghbary, Abdulla B.Y. Al-Shehhi, Ahmed M. Bin Hasim, Hassan M. Al-Saigal, Humaid Noaimi, Alia Al-Qureishi, Patrick Buckley.

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

SPIS TREŚCI

Zasady transkrypcji

WPROWADZENIE

INFORMACJE OGÓLNE DOTYCZĄCE EMIRATU I MIASTA ABU DHABI

Historia

Warunki naturalne

Podział administracyjny emiratu Abu Dhabi

Architektura miasta Abu Dhabi

Komunikacja

LUDNOŚĆ

Populacja

Praca i utrzymanie

Mieszkanie

Rodzina

SPOSÓB ŻYCIA

Religia

Artystyczna ekspresja

Obyczajowość

Pustynne dziedzictwo

Kuchnia i jedzenie

Elementy arabskiej powierzchowności – strój, upiększanie i higiena

POTRZEBY MATERIALNE

Życie kulturalne

Rozrywka i wypoczynek

Sporty tradycyjne

Wycieczki

Zakupy

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

Oferta kulinarna
Puby i nocne kluby
Usługi

ZAKOŃCZENIE

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

ZASADY TRANSKRYPCJI

W książce stosuję uproszczoną polską transkrypcję, która jest na tyle przejrzysta, że nie wymaga specjalnych komentarzy, oprócz jednej uwagi: literę w czytamy jak [ł], np. wadi - [ładi].

1. Nazwy geograficzne

Nazwy geograficzne podaję zgodnie z obowiązującymi w języku polskim zasadami transkrypcji nazw geograficznych, zebranymi w *Nazewnictwie Geograficznym Świata*, Warszawa 2004, opracowanym przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych Poza Granicami Polski przy Głównym Geodecie Kraju. Kieruję się nimi w całej książce. Jedyne wyjątek stanowi nazwa Abu Dhabi (zapis polski to Abu Zabi).

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna
Tam, gdzie jest to wymagane, podaję przy nazwach geograficznych rodzajnik określony al- (ulegający licznym modyfikacjom, np. asz-, ad-).

Bezpośrednio po spolszczonych nazwach podaję w nawiasach angielską wersję nazw dzielnic, miast, emiratów czy regionów, bowiem w Zjednoczonych emiratach Arabskich obok nazw miejsc zapisanych po arabsku zawsze znajduje się wersja angielska - czy to na mapach, czy na drogowskazach. Fakultatywne nazwy w wersji angielskiej ułatwią ewentualne poruszanie się po kraju osobom, które znajdą się w nim po raz pierwszy, lub tym, które sięgną po literaturę anglojęzyczną dotyczącą ZEA.

W tekście odmieniam nazwy geograficzne, jednak tylko te, które są jednowyrazowe i mogą przypominać polskie słowa, np. Adżman - w Adżmanie. Nieodmienne pozostawiam natomiast nazwy jednosylabowe, np. Al-Ajn - w Al-Ajn, krótkie, brzmiące zupełnie obco, np. Abu Dhabi - w Abu Dhabi, a także złożone, np. Ras al-Chajma - w Ras al-Chajma.

2. Imiona i nazwiska, nazwy rodów

Imiona i nazwiska postaci historycznych podaję zgodnie z transkrypcją polską, ale już imiona i nazwiska osób żyjących współcześnie piszę w wersji „paszportowej”, zgodnej z transkrypcją angielską. To samo imię lub nazwisko pojawia się więc czasami w dwóch wersjach, np. Zajid i Nahjan – jako historyczne albo Zayed i Nahyan – jako współczesne. O ile pisownia imion i nazwisk historycznych według transkrypcji polskiej wydaje się oczywista, o tyle często zapis tych samych imion i nazwisk osób żyjących współcześnie w wersji angielskiej może budzić wątpliwości i siał pewien zamęt. Nie miałam jednak wyjęcia, ponieważ wizytówki, a także oficjalne pisma zawierają obecnie podwójny zapis imion i nazwisk arabskich: po arabsku i pismem łacińskim w transkrypcji angielskiej, np. Mohammed A. Al-Qabooei. Jedyne ujednoczenie zapisów, na które sobie pozwoliłam, czasami wbrew wizytówkom, to obowiązująca w transkrypcji polskiej kreska między Al- a wyrazem po nim następującym.

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

W wypadku imion nadawanych współcześnie podaję podwójny zapis – w transkrypcji polskiej i w wersji zgodnej z transkrypcją angielską, powszechnie stosowaną w ZEA.

W wypadku nazw rodów zapisuję je w transkrypcji polskiej, są to bowiem nazwy historyczne, ale bezpośrednio po spolszczonej nazwie, pojawiającej się po raz pierwszy, podaję w nawiasach – tam, gdzie występują różnice – nazwę rodu w transkrypcji angielskiej, bo taki zapis stosowany jest przez żyjących współcześnie jego członków, np. Al-Kubajsi (Al-Qubaisi).

WPROWADZENIE

W 1971 roku na mapie świata pojawił się kraj o nazwie Zjednoczone Emiraty Arabskie. Jest to jedno z najmłodszych i jednocześnie najbogatszych państw na świecie (dochód na głowę mieszkańca w 2002 roku wyniósł 60 129 dirhamów)^[1]. ZEA (tak brzmi skrót nazwy kraju) cieszą się godną pozazdrosczenia stabilnością polityczną w arabskim świecie. Kraj ten leży na Półwyspie Arabskim i graniczy z Arabią Saudyjską na zachodzie i południu oraz z Omanem na północy, wschodzie i południowym wschodzie. Ma 700 km linii brzegowej, z czego 600 km ciągnie się wzdłuż Zatoki Perskiej, tu zwanej Arabską, i 100 km wzdłuż Zatoki Omańskiej, będącej częścią Oceanu Indyjskiego. Terytorium ZEA obejmuje 83,6 tys. km².

Stolicą ZEA jest Abu Dhabi. Jest to miejscowość zamieszkała nieprzerwanie od połowy XVIII wieku. Jeszcze 40 lat temu była niewielką rybacką wioską, o której mało kto spoza regionu Zatoki Perskiej słyszał. Na jej miejscu powstała w ciągu zaledwie kilku dziesięcioleci duża i nowoczesna metropolia, która nadal dynamicznie się rozwija.

Abu Dhabi jest jednocześnie stolicą emiratu mającego taką samą nazwę. Jest to największy spośród 7 emiratów wchodzących w skład ZEA. Nazwy pozostałych brzmią: Dubajj (Dubai), Asz-Szarika (Sharjah)^[2], Adżman (Ajman), Umm al-Kajwajn (Umm al-Qaiwain), Ras al-Chajma (Ras al-Khaimah), Al-Fudżajra (Al-Fujairah).

Emirat Abu Dhabi jest również najbogatszy. Ponadto ma największą w kraju liczbę ludności. Wszystko to wpływa na fakt, że jest najważniejszym politycznie, dominującym członkiem federacji.

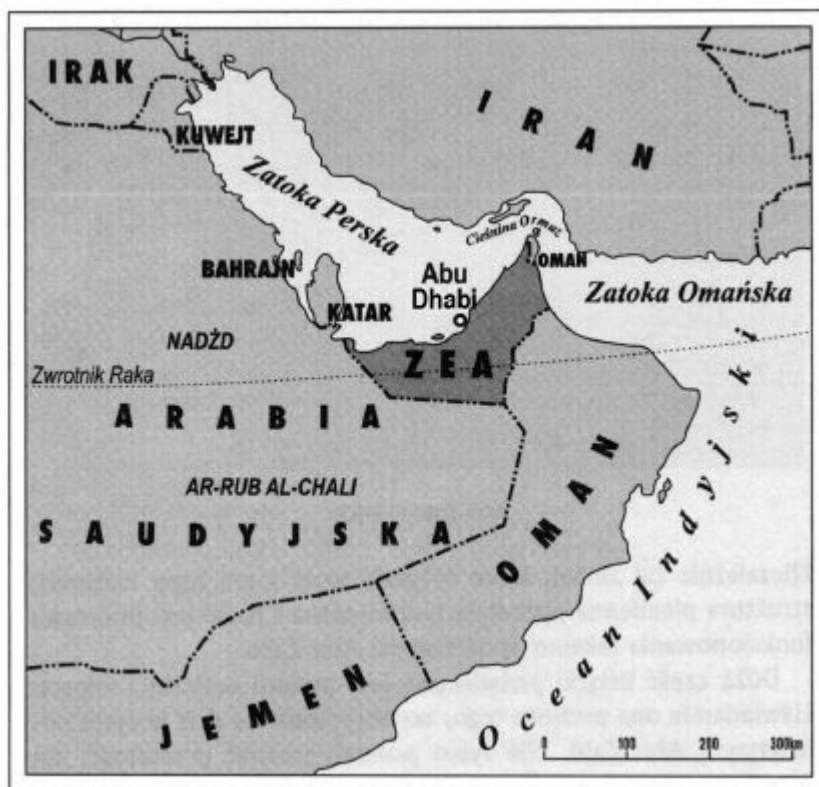
Największym źródłem dochodów emiratu Abu Dhabi jest ropa naftowa i gaz ziemny. Emirat ma największe rezerwy tych surowców naturalnych i daje 80% krajowej produkcji. Jest jednocześnie jednym

z najważniejszych producentów ropy naftowej i gazu ziemnego na świecie.

Odnotowuje się jednak rozwój i osiągnięcia również w innych dziedzinach gospodarki. Wielką wagę przykładają się, na przykład, do sektora turystycznego. Dochód z turystyki jest pokaźny i ciągle rośnie. Reklamy Abu Dhabi zamieszczane są w katalogach wiodących światowych firm turystycznych. Najwyższej jakości baza hotelowa i usługi, bardzo przyjemny okres zimowy, piaszczyste plaże, ciepłe i czyste morze, wspaniała oferta handlowa, a nade wszystko fascynująca orientalna kultura i nadzwyczajne bezpieczeństwo, unikatowe w skali świata, przyciągają rzesze turystów ze wszystkich zakątków globu. Prym w ekspansji turystycznej wiedzie wprawdzie emirat Dubaj, ale Abu Dhabi coraz intensywniej dba o rozwój turystyki i jej promocję.

Emirat Abu Dhabi odniósł także bezprecedensowy sukces w sektorze rolniczym. Dziś pustynny region, w którym ludzie jeszcze niedawno przymierali głodem, dzięki zastosowaniu najnowocześniejszych technologii eksportuje warzywa, owoce i kwiaty. Z powodu osiągnięć emiratu w tej dziedzinie cały kraj zyskał międzynarodowe uznanie, o czym najlepiej świadczy fakt, że w 2001 roku ZEA przewodniczyły trzydziestemu pierwszemu szczytowi Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).

Rozważania w tej książce podzielić można na kilka części. Przede wszystkim jest w niej opisane życie codzienne, nie tylko w mieście, ale także w emiracie Abu Dhabi, dlatego że stanowią jedną, z różnych powodów nierozłączną, całość.

Zjednoczone Emiraty Arabskie na tle Półwyspu Arabskiego

Władcą emiratu Abu Dhabi, rezydującym w stolicy, jest szejk^[3] Khalifa bin^[4] Zayed Al-Nahyan, będący jednocześnie prezydentem kraju. Wywodzi się on ze składającego się z wielu rodów plemienia Bani Jas, które wśród rodzimej populacji jest nadal najliczniejsze w całym ZEA. Plemię to, wraz z kilkoma mniejszymi, żyje od wieków na terenie emiratu Abu Dhabi i to dzięki niemu stolica została przeniesiona z oazy na pustyni w miejsce, w którym znajduje się obecnie. Członkowie rodu, z którego wywodzi się szejk Khalifa, rządzą Abu Dhabi co najmniej od początku XVIII wieku, to jest dłużej niż jakakolwiek inna dynastia na całym Półwyspie Arabskim.

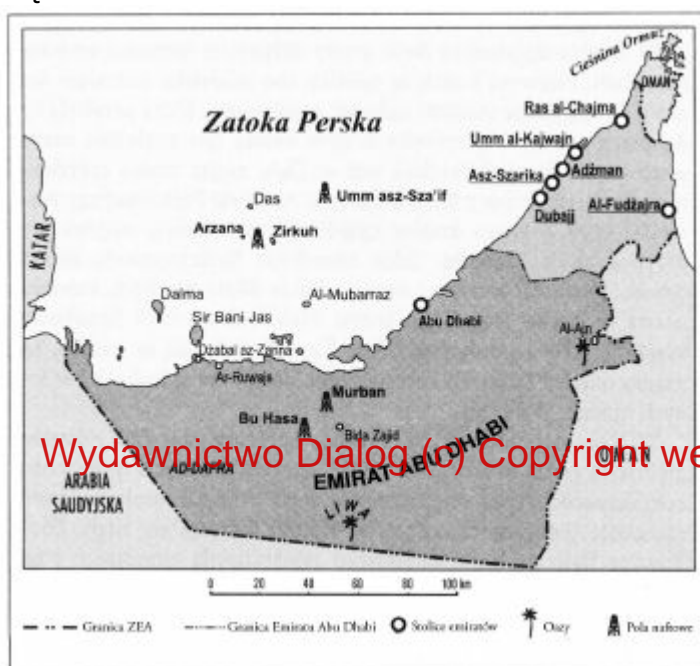
Abu Dhabi (1940)

Niezależnie od zmian, które przysły wraz z erą ropy naftowej, struktura plemienna pozostała niezmienną i nadal jest podstawą funkcjonowania lokalnej społeczności Abu Dhabi.

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna
Duża część książki poświęcona jest historii emiratu i miasta. Uświadamia ona podłoże tego, co obserwuje się dziś w życiu codziennym Abu Dhabi. Nie tylko pozwala poznać przeszłość, ale przede wszystkim pomaga zrozumieć teraźniejszość. Historia najnowsza obejmuje dzieje przed odkryciem ropy naftowej, przed wstąpieniem na tron szejka Zayedem i obecnie panującego szejka Khalifem, a także przed powstaniem federacji. Choć czasy te wydają się bardzo odległe, zwłaszcza kiedy patrzy się na zdjęcia archiwalne, dotyczą okresu sprzed zaledwie 33 lat (*zapis z 2004 roku*). Dzieci i młodzi ludzie, żyjący w tamtym okresie, dziś jako osoby dorosłe rządzą krajem. Synowie tych ludzi, wykształceni w większości na Zachodzie, mówią znakomicie po angielsku, podróżują po całym świecie i żyją w zupełnie innych warunkach niż ich ojcowie. Uświadamia to, że nieprawdopodobny cywilizacyjny skok, z którym mamy do czynienia w Abu Dhabi, dokonał się za życia zaledwie jednego pokolenia.

Zanim ropa naftowa przyniosła zmiany, życie tutejszych ludzi było niezwykle skromne. Sprowadzało się praktycznie do codziennej walki

o przetrwanie. Abu Dhabi, obecnie najbogatszy emirat wchodzący w skład ZEA, przez kilka dziesięcioleci, do czasu odkrycia ropy naftowej, był najbiedniejszy w całym regionie. Dziś mieszkańcy emiratu mają nie tylko pełny dostęp do takich podstawowych świadczeń jak służba zdrowia czy szkolnictwo. Mają również zapewnione świadczenia socjalne i wsparcie finansowe państwa w postaci bezzwrotnych pożyczek na budowę domu, założenie gospodarstwa rolnego, studia za granicą lub z okazji wstąpienia w związek małżeński.

Emirat Abu Dhabi na tle ZEA

W książce sporo miejsca poświęciłam religii, strojom narodowym, folklorowi i zwyczajom; zmieniły się one w niewielkim stopniu mimo nieprawdopodobnego ekonomicznego rozwoju i przemian społecznych. Nagłe wzbogacenie kraju, zwłaszcza na taką skalę, jest jednak wyzwaniem. Pojawiła się bowiem groźba utraty podstaw tradycyjnego życia, systemu wartości moralnych i kulturowych. Ludzie napływający z różnych stron świata przynoszą ze sobą odmienne od miejscowych obyczaje i poglądy, nieznane wcześniej wzorce życia. Dlatego kultywowanie tradycji jest nadzwyczaj ważne i jej ochronie poświęca się wiele wysiłku. Dzięki temu – mimo że w emiracie Abu Dhabi w ciągu ostatnich 33 lat (*zapis z 2004 roku*) dokonano się więcej zmian

niż na przestrzeni kilku poprzednich stuleci – jego mieszkańcy nadal tkwią jedną nogą w starodawnej tradycji, a drugą we współczesnej cywilizacji XXI wieku.

W Abu Dhabi obowiązującą religią jest islam. Religia ta nie jest jednak w konflikcie z nowym stylem życia. Emirat i miasto są miejscem bardzo tolerancyjnym. Nie spotyka się tu przejawów fanatyzmu religijnego.

W książce opisane są dwie grupy dzisiejszej ludności emiratu Abu Dhabi. Pierwszą z nich są tubylcy (po angielsku nazywani *locals*). Drugą grupę stanowi ludność napływowa, która przybyła tu do pracy z niemal wszystkich krajów świata (po angielsku nazywana *expatriates*). Mieszkają oni w ZEA, mając status rezydentów. Cudzoziemców z krajów Europy, Ameryki Północnej czy Australii, czyli z kręgu krajów cywilizacji zachodniej, nazywa się przybyszami z Zachodu. Takie określenie funkcjonowało tu od dawna. Pochodzi jeszcze z okresu, kiedy Bliski Wschód, którego nazwa w języku angielskim brzmi Middle East, czyli Środkowy Wschód, leżał z punktu widzenia Zachodu właśnie w środku, to znaczy między Europą a europejskimi interesami w Indiach i w innych krajach Wschodu.

W ciągu ostatnich 33 lat (*zapis z 2004 roku*) swojego istnienia Abu Dhabi doznało głębokich zmian demograficznych z powodu przybycia tysięcy obcokrajowców. Przed rozpoczęciem tego procesu społeczeństwo stanowiło jednolity organizm, w którym wszyscy się znali. Zbudowane było na bazie wspólnego pochodzenia etnicznego i tej samej religii. Funkcjonowało, opierając się na jednakowym, dobrze ugruntowanym systemie wartości. Dziś społeczeństwo jest wielonarodowościowe, wieloreligijne, o zróżnicowanym światopoglądzie i kulturze. W większości jest anonimowe. Społeczność lokalna z niegdyś całkowicie samowystarczalnej zmieniła się w zależną od napływowej siły roboczej i stanowi mniejszość we własnym kraju.

INFORMACJE OGÓLNE DOTYCZĄCE EMIRATU I MIASTA ABU DHABI

HISTORIA

Początki

Bardzo mało wiadomo na temat tego, kiedy i skąd ludzie po raz pierwszy dotarli na południowe wybrzeże Zatoki Perskiej. Najstarsze ślady ich życia w dzisiejszym emiracie Abu Dhabi archeolodzy odnaleźli we wsi Hili w pobliżu miasta Al-Ajn (Al-Ain). Ich wiek określa się na około 6 tys. lat p.n.e. Inną, równie starą osadę z okresu epoki kamiennej odkryto na wyspie Umm an-Nar (Umm al-Nar), czyli Matka Ognia, blisko mostu Makta (Maqta) prowadzącego na wyspę Abu Dhabi. Stąd eksportowano do Mezopotamii miedź wydobywaną w oddalonych o 200 km górach Al-Hadžar (Al-Hajar) w okolicach Al-Ajn. Grobowce znalezione na wyspie, kamienne narzędzia, gliniane naczynia i amulety z miedzi potwierdzają, że istniała tu wysoko rozwinięta cywilizacja, której mieszkańcy prowadzili wymianę handlową z sąsiednimi ośrodkami: wspomnianą już Mezopotamią, Persją, Beludżystanem oraz z cywilizacją Doliny Indusu.

Migracja na terytorium Abu Dhabi pierwszych plemion

Przodkowie obecnych Abu Dhabijczyków zaczęli osiedlać się na ziemiach emiratu w połowie I wieku n.e. Jedna z fal migracji przyszła z terenów południowej Arabii, z dzisiejszego Jemenu – wędrowała wzdłuż wybrzeża Zatoki Omańskiej i dotarła w okolice Al-Ajn przez górski łańcuch Al-Hadžar. Inna fala przybyła ze wschodnich terenów dzisiejszej Arabii Saudyjskiej, z okolic płaskowyżu Nadżd (Najd). Byli to Beduini.

Beduini - Arabowie „czystej krwi”

Obszar Półwyspu Arabskiego, praojczyzny Arabów, liczy blisko 3 mln km² powierzchni. Są to głównie pustynie oraz górzyste tereny na południu i wschodzie, tylko w niewielkiej części nadające się pod uprawy. Rzymscy kronikarze dzielili Półwysep Arabski na trzy regiony:

północny - Arabia Petrea, centralny - Arabia Deserta i południowy - Arabia Felix. Arabia Petrea wzięła swoją nazwę od stolicy Nabatejczyków - Petry; Arabia Deserta została tak nazwana z powodu rozległych pustyń - należy do nich między innymi największa pustynia piaszczysta świata, niedostępna Ar-Rub al-Chali (Rub al-Khali), czyli Pusty Zakątek, i wysoki płaskowyż Nadżd, czyli Wyżyna, opadający łagodnymi zboczami aż do ziem nadbrzeżnych w Zatoce Perskiej. Arabia Felix, czyli Arabia Szczęśliwa - obszar dzisiejszego Jemenu i omańskiej części Hadramautu (Hadhramawt) - wywodzi swą nazwę od arabskiego słowa *jamin*, od którego pochodzi również nazwa Jemen. Znaczy ono szczęśliwy. Przeważająca część ludności Półwyspu Arabskiego, zwłaszcza regionu centralnego, to mieszkańcy pustyni, Beduini, uchodzący za Arabów „czystej krwi”. Pozostawali oni prawie w całkowitej separacji od reszty świata. Półwysep Arabski był bowiem odizolowany od sąsiednich lądów i cywilizacji przez oblewające go z trzech stron morza i ocean, a z czwartej - pustynią. Zarówno izolacja, jak i trudne warunki życia sprawiły, że Beduini wykształcili szczególne cechy charakteru, którymi szczycą się do dziś. Należą do nich między innymi: odwaga, wspaniałomyślność, wytrwałość i gościnność. Przede wszystkim jednak - gorące umiłowanie wolności, która była najbardziej cenionym dobrem. Ograniczała ją tylko wielka solidarność plemienna zbudowana na związkach krwi. Inną chwalebłą cechą Beduinów było wysoko rozwinięte poczucie honoru, tak głęboko wśród nich zakorzenione, że byli zawsze gotowi oddać życie za sprawę, którą uważali za słuszną i sprawiedliwą. W społeczności beduińskiej panowały zasady naturalnej demokracji, obowiązywały też równość i braterstwo.

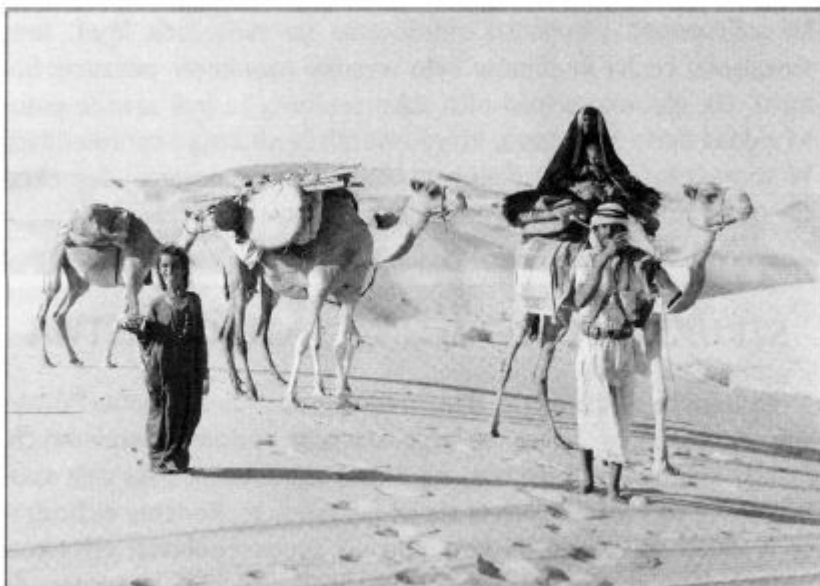
Struktura plemienna społeczeństwa

Beduini byli najbardziej dynamiczną grupą mieszkańców Półwyspu Arabskiego, żyjącą w organizacjach rodowo-plemiennych. Plemię stanowiło podstawę, na której zbudowana była cała społeczność i na której opierała się jej egzystencja. Rodziny wchodzące w skład plemienia musiały chronić poszczególnych członków rodu i dbać o plemię jako całość. Strukturę plemienną łączyła wspólna religia, którą był islam, i wspólny język, którym był język arabski, a także silne więzy rodzinne umacniane poprzez małżeństwa zawierane wśród członków własnego plemienia lub plemion sprzymierzonych. Społeczne zróżnicowanie wywodziło się ze struktury plemiennej, a nie z bogactwa materialnego. Różne poziomy identyfikacji: rodzina, plemię lub jego odłamy wyznaczały jednostce jej miejsce w społeczności. Dzięki temu nawet najbiedniejsi członkowie silnego plemienia cieszyli się dużym prestiżem społecznym.

Wydawnictwo Tradycyjny sposób życia elektroniczna

Specyficzne warunki geograficzne i klimatyczne wywarły zasadniczy wpływ na sposób życia mieszkańców emiratu Abu Dhabi. Pustynia, oazy i wybrzeże określały możliwości egzystencji. Ludzie wiedli życie w warunkach trudnych do przetrwania, tak jak ich przodkowie. Większość mieszkańców Abu Dhabi była nomadami, a ich główne bogactwo stanowiły wielbłądy i kozy. Pustynia dostarczała jednak pożywienia dla stad tylko w porze deszczowej. Później roślinność wysychała i Beduini musieli wędrować w kierunku terenów, które zamieszkiwała ludność osiadła, gdyż tam łatwiej mogli przetrwać pozostałą część roku. Często zarówno oni, jak i ich zwierzęta przymierali głodem, dręczyło ich pragnienie, nocami znosili chłód, a w ciągu dnia walczyli z palącym słońcem. Niewielka część ludności żyła nad morzem: w osadzie na wyspie Abu Dhabi, a mała grupa na wyspie Dalma. Utrzymywali się z rybołówstwa i połowu pereł. Inni mieszkali w dwóch oazach: w Liwie i w Al-Ajn. Taki stan utrzymywał się przez wieki, przechodząc jedynie

stopniową ewolucję w kierunku większej stabilizacji ludności. Aktywność ekonomiczna, na jaką pozwalały warunki geograficzne i klimat, obejmowała hodowlę zwierząt – ograniczoną brakiem wody i naturalnej roślinności, rolnictwo – zależne od niewielkich naturalnych źródeł i od sztucznego nawadniania, połowy pereł i handel nimi – zależny od popytu na światowych rynkach, a ponadto rzemiosło, borykające się z niedostatkiem materiałów, i handel morski, skazany na porażkę w rywalizacji z portami o łatwiejszym dostępie. Tylko rybołówstwo było nieograniczone, ale nigdy nie stanowiło źródła wielkiego bogactwa. Skąpe zasoby naturalne i wynikające z tego ograniczone możliwości gospodarcze powodowały, że populacja – aby przetrwać – musiała być dobrze zorganizowana. Trudne warunki życia uformowały charakterystyczny fenomen tego regionu: wszechstronnego człowieka plemiennego. Zimą spędzał on ze stadami wielbłądów na pustyni, przemierzając długie dystanse w poszukiwaniu pastwisk. Latem przybywał na wybrzeże, aby łowić ryby i brać udział w połowach pereł, albo zbierał w oazach daktyle lub przewodził karawanom wędrującym przez niebezpieczne przestrzenie między zamieszkanymi regionami. Wszyscy a nie tylko nieliczni, musieli znać się na hodowli wielbłądów i innych zwierząt, uprawie ziemi, połowie pereł, rybołówstwie i budowie łodzi. Każda rodzina prowadziła jednocześnie różne formy działalności gospodarczej. Na przykład, kiedy większość mężczyzn należących do rodziny przez cztery letnie miesiące była na morzu na połowach pereł, inni zajmowali się w tym czasie zbiorem daktyli.

Beduińska rodzina przemierzająca pustynię w emiracie Abu Dhabi (1961)

Portugalczycy

W 1515 roku nad Zatoką Perską pojawili się Portugalczycy. Opanowali Dżufar (Jufar) i Ras al-Chajma i wznieśli kilka warowni obronnych wzdłuż wybrzeża. Kontrolowali z nich Cieśninę Ormuz (Hormuz) i morski szlak handlowy do Indii, pobierając wysokie cła. Okupacja portugalska, którą charakteryzował terror i tyrania, trwała do 1633 roku. Portugalczycy opuścili okupowane tereny pod naporem buntujących się przeciwko ich obecności miejscowych plemion i Brytyjczyków, którzy w tym czasie pojawili się w regionie, sami zainteresowani kontrolowaniem drogi do Indii. W połowie XVIII wieku również inne kraje kolonizujące wówczas świat rozpoczęły współzawodnictwo o dominację nad Zatoką Perską. Na Wybrzeżu Omańskim, jak wówczas nazywano terytorium, do którego zaliczano również ziemie należące do dzisiejszych ZEA, wraz z coraz bardziej umacniającymi swe wpływy Brytyjczykami pojawiły się dwie lokalne, niezależne politycznie siły. Pierwszą z nich było plemię Kawasim, stanowiące wraz ze sprzymierzonymi plemionami znaczną potęgę morską, mającą siedzibę w Ras al-Chajma. Drugą było plemię

Bani Jas pod przewodnictwem rodziny Al-Bu Falah, będące liczącą się potęgą lądową.

Plemię Kawasim z „Wybrzeża Piratów”

Podczas gdy mocarstwa europejskie współzawodniczyły o zwierzchnictwo w regionie, w siłę urosło lokalne plemię Kawasim. Zbudowało ono flotę składającą się z ponad 60 okrętów wojennych i było w stanie wysłać na morze blisko 20 tys. marynarzy. Członkowie plemienia stanowili duże zagrożenie dla Brytyjczyków, którzy zaczęli dominować w regionie w pierwszym dwudziestolecu XIX wieku. Kawasim atakowali brytyjskie statki pojawiające się coraz częściej na ich wodach. Brytyjczycy traktowali ich działalność jako zwykłe piractwo, a tereny, na których działało plemię Kawasim, nazwali „Wybrzeżem Piratów”. Między dwiema stronami dochodziło coraz częściej do małych potyczek i większych bitew. W 1819 roku Brytyjczycy zdecydowali się na ofensywę na dużą skalę, która doprowadziła do całkowitego rozbicia floty plemienia Kawasim. W ten sposób Wielka Brytania ostatecznie umocniła swoją pozycję nad Zatoką Perską.

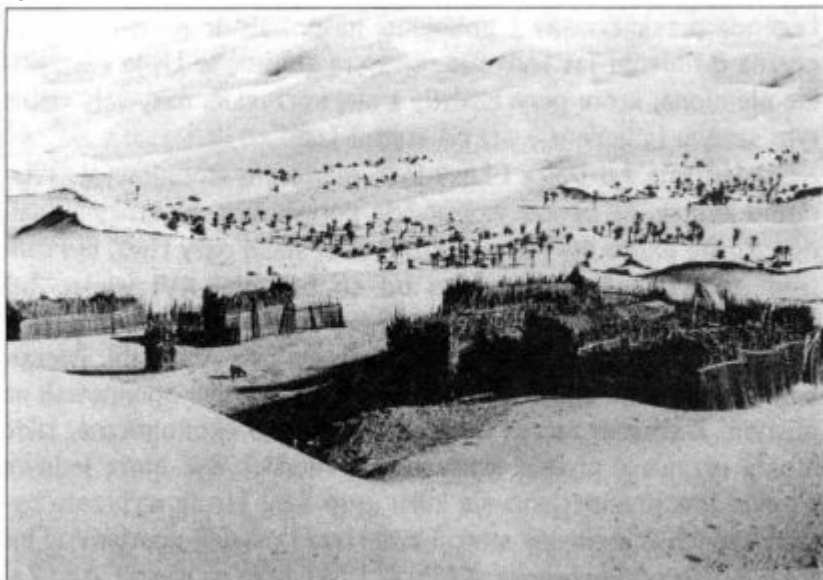
Stany Traktatowe

Po rozbiciu potęgi plemienia Kawasim kolejnym posunięciem Brytyjczyków było podpisanie serii traktatów rozejmowych z szejkami poszczególnych emiratów, wówczas nazywanych szejkanatami. Dzięki temu region zyskał nową nazwę - Stany Traktatowe (Trucial States). Znany był również pod nazwą Oman Traktatowy. Na mocy traktatów podpisanych z Brytyjczykami szejkowie zaakceptowali zaoferowaną przez nich ochronę, zobowiązali się nie angażować w żadne niezależne relacje z innymi europejskimi mocarstwami i zgodzili się na całkowite zawieszenie broni. Tak naprawdę jednak Brytyjczycy nie interesowali się sprawami wewnętrznymi Stanów Traktatowych i żyjących na ich terytorium plemion. Obecność w tym regionie stanowiła dla nich jedynie niezbędne ogniwo w systemie ochrony posiadłości w Indiach.

Nastawienie to zmieniło się znacznie później, dopiero po stwierdzeniu możliwości występowania na tych ziemiach dużych złóż ropy naftowej.

Plemię Bani Jas

Pierwsze wzmianki o plemieniu Bani Jas znalazły się w pochodzącym z 1633 roku manuskrypcie omańskiego historyka Sarhana bin Saida. Manuskrypt opisuje dzieje Omanu i, między innymi, czasy, kiedy omański imam ogłosił świętą wojnę przeciwko portugalskim najeźdźcom. Członkowie plemienia Bani Jas przystąpili do niej i pomogli wyprzeć Portugalczyków z twierdzy w Dżulfar. Plemię Bani Jas mieszkało na bardzo rozległym terytorium obejmującym prawie cały obecny emirat Abu Dhabi i emirat Dubajj. Było największe spośród 40 plemion stanowiących populację Stanów Traktatowych. Składało się z ponad 15 grup. Każda z nich specjalizowała się w jakiejś dziedzinie gospodarki i dominowała na określonym obszarze. Były to, między innymi, rody: Al-Bu Falah (z niego od co najmniej 200 lat wywodzą się władcy emiratu Abu Dhabi), Al-Bu Falasa (Al-Bu Falasah), Ar-Rumajsi (Al-Rumaithi), Al-Kubajsi (Al-Qubaisi), Al-Mazrui, As-Suwajdi (Al-Suwaidi) i Al-Hamali.

Oaza Liwa, lata 30. XX wieku

Na początku XX wieku żyło 12 tys. członków plemienia Bani Jas; 2 tys. z nich było nomadami, blisko 5 tys. żyło w Liwie, ponad 2,5 tys. na wyspie Abu Dhabi, 2 tys. w Dubaju, a reszta we wsiach oazy Al-Ajn, na wyspach i w małych osadach wzdłuż wybrzeża. Na ziemi dzisiejszego emiratu Abu Dhabi Bani Jas przybywali z okolic Nadżd, prawdopodobnie jako osobne grupy Beduinów poszukujące pastwisk dla wielbłądów. Początkowo były to sezonowe wędrówki, które miały miejsce każdego roku latem, do stosunkowo dobrze nawodnionego regionu Ad-Dafra (Al-Dhafra). Potem Beduini stworzyli sieć wspierających się osad o nazwie Liwa. Wreszcie zaczęli używać wspólnej dla wszystkich nazwy Bani Jas. Legenda przekazywana z pokolenia na pokolenie mówi, że mężczyzna o imieniu Jas wykopał pierwszą studnię w Liwie i wszystkie plemiona, które przychodziły z niej korzystać, nazywały siebie tym samym imieniem – „ci od studni Jasa”.

Zasiedlanie Ad-Dafry i Liwy było procesem stopniowym. Wiadomo jednak, że obszar w kształcie półksiężyca, na którym znajdowało się blisko 40 wsi wchodzących w skład oazy Liwa, był centrum życia plemienia Bani Jas od co najmniej XVI wieku. Już w połowie XVII wieku plemię Bani Jas posiadało większość terytorium wchodzącego w skład dzisiejszego emiratu Abu Dhabi. Początkowo członkowie plemienia Bani Jas bezdyskusyjnie dominowali na pustyni. Z czasem zaczęli dostrzegać korzyści ekonomiczne, jakie mogły przynieść płytkie wody Zatoki Perskiej. Być może jednym z powodów przeniesienia się kilku grup Bani Jas na wybrzeże było to, że ich członkowie stracili zwierzęta i musieli poszukiwać innych możliwości przeżycia. Kiedy w 1761 roku na wyspie Abu Dhabi zostały odkryte niewielkie zasoby wody, w ciągu dwóch lat powstała tu wioska licząca 400 domów. Osada szybko się rozwijała, ale władcy plemienia Bani Jas jeszcze przez kilka dziesięcioleci rezydowali w Liwie. Dopiero w 1793 roku następcy szejka Dijaba bin Issy przenieśli się do Abu Dhabi, czyniąc z niego tym samym stolicę terytorium należącego do Bani

Jas. Stopniowo adaptowali się tu do życia, wykorzystując wszystkie dostępne środki.

Beduini w drodze na wyspę Abu Dhabi (1966)

Wiele grup Bani Jas zostało w Liwie, gdzie budowali domy z liści palmowych blisko studni. Inni wracali do posiadłości w oazie tylko latem, na czas zbiorów daktyli. Zimą w całym regionie Ad-Dafra wypasali wielbłądy. Większość członków plemienia Bani Jas, nie tylko tych żyjących na wyspie Abu Dhabi, brała udział w sezonowych połowach pereł; na początku XX wieku należało do nich ponad 400 łodzi. W okresie połowów odwiedzali oni wyspy okalające wybrzeże Abu Dhabi. Niektóre z nich: Dalma, Sir Bani Jas (Sir Bani Yas) i kilka innych były zamieszkane i świadczyły usługi zaopatrzeniowe dla ekip poławiaczy pereł. Trzeba podkreślić, że łodzie stały się dla członków plemienia Bani Jas, w równym stopniu co wielbłądy i palmy daktylowe, podstawą egzystencji. Aby w pełni wykorzystać wszystkie te elementy, rozwinęli oni model sezonowych wędrówek praktykowany przez każdą rodzinę.

Konfederacja grup plemiennych w obrębie Bani Jas była podstawą utworzenia państwa na różnorodnym geograficznie i stosunkowo dużym powierzchniowo terytorium. Zgodę w konfederacji zapewniały pewne charakterystyczne cechy Bani Jas. Po pierwsze, rody

i sprzymierzone grupy współpracowały ze sobą. Nomadowie z jednej grupy opiekowali się wielbłędami innej, ci, którzy nie mieli własnych łodzi perłowych, korzystali z łodzi innych itp. Po drugie, Bani Jas stale utrzymywali między sobą kontakty. Większość rodzin plemienia miała krewnych mieszkających na wyspie Abu Dhabi. Dzięki temu wszystkie grupy z Liwy i Al-Ajn każdego roku w okresie połowów pereł odnawiały tu więzy rodzinne. Dodatkowo polityka Bani Jas, polegająca na udostępnianiu innym plemionom posiadanych w oazach studni i złóż perłowych w pobliżu wybrzeża Abu Dhabi, sprawiła, że mieli wielu silnych sprzymierzeńców.

Na początku XIX wieku, w 1833 roku, członkowie rodziny Al-Bu Falasa, która żyła w Dubajju nad zatoką morską wrzynającą się głęboko w ląd, dziś znaną jako Creek, podjęli decyzję o odłączeniu ich terytorium od emiratu Abu Dhabi. Stali się oni założycielami rządzącej Dubajjem dynastii Al-Maktum (Al-Maktoum).

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna

Wydawnictwo Akademickie DIALOG

specjalizuje się w publikacji książek dotyczących języków,
zwyczajów, wierzeń, kultur, religii, dziejów
i współczesności świata Orientu.

Naszymi autorami są znani orientaliści polscy
i zagraniczni, wybitni znawcy tematyki Wschodu.

Wydajemy także przekłady bogatej
i niezwyklej literatury pięknej krajów Orientu.

Redakcja: 00-112 Warszawa, ul. Bagno 3/219

tel.: (0 22) 620 32 11, (0 22) 654 01 49

e-mail: redakcja@dialog.edu.com.pl

Biuro handlowe: 00-112 Warszawa, ul. Bagno 3/218

tel./faks: (0 22) 620 87 03

e-mail: biurohandlowe@dialog.edu.com.pl

<http://www.dialog.edu.com.pl>

Wydawnictwo Dialog (c) Copyright wersja elektroniczna